

PARTICIPACIÓ MENORQUINA EN EL XIV CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ I EN LES IX JORNADES D'ESTUDIS HISTÒRICS LOCALS

Florenci Sastre i Portella

Entre les reunions d'historiadors celebrades durant el passat any 1990 en què hi ha hagut participació menorquina, cal destacar el XIV Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, celebrat a Sàssari i Alguer entre el 19 i el 24 de maig, tant per la quantitat com per la qualitat dels estudiosos, procedents de molts països, que hi aportaren els seus coneixements. Tres foren les comunicacions menorquines:

Amador Marí Puig presentà la titulada «Relacions comercials entre Menorca i Itàlia (segle XVIII) «en què ens ofereix els primers resultats d'una recerca sobre aquestes relacions, intenses, sens dubte, durant la darrera part del segle XVIII. Estudia la diferenciació en dues zones, tant pel tipus de productes com per la naturalesa dels contactes, del comerç menorquí amb Itàlia (d'una part Sardenya i Sicília amb Nàpols i d'altra les ciutats de Livorno i Gènova), l'actuació dels menorquins en relació a la reexportació de blat i en la redistribució de productes de Sardenya i Sicília així com l'exportació de productes menorquins a Itàlia com el formatge, la llana i el vi. El darrer punt analitzat és l'actuació dels italians residents a l'illa.

Miquel Àngel Casasnovas Camps presenta la comunicació titulada «Relacions comercials Menorca-Itàlia. El comerç blader a la segona meitat del segle XVI». Menorca mantenia importants relacions tant amb els estats italians de la Corona d'Aragó com amb Gènova i Toscana. El blat sicilià era bàsic per a suplir els dèficits estructurals de la producció illenca, accentuats per l'important increment de població del darrer quart de segle, així com la pèssima conjuntura climàtica del període 1576-1592. D'altra banda, la llana menorquina era

molt estimada a les ciutats italianes per la seva excel·lent qualitat, facilitant així l'intercanvi i ajudant a equilibrar la balança comercial. Malgrat tot, les massives importacions de cereals durant aquest període, així com les indemnitzacions imposades a les Universitats pels tribunals, ocasionaren un importantíssim deute que drenà els recursos de Menorca i dificultà la seva recuperació després del 1558.

L'abastiment de cereals era la principal preocupació de les autoritats menorquines i el dèficit que provocava aquest era un dels majors per a les hisendes locals, abandonades als seus propis mitjans. No era possible vendre el blat sempre al preu de cost, ja que això hauria provocat la revolta dels indigents, raó per la qual no era estrany l'endeutament exterior i el recurs a la pressió fiscal extraordinària per eixugar els dèficits. Agreujava la situació la dependència dels navegants genovesos i francesos, que només tenien enfront una marina menorquina de cabotatge, així com la necessitat de moneda forta -rals castellans- ja que la moneda mallorquina no tenia acceptació a l'exterior, ocasionant la falta de numerari. La poca liquidesa de l'economia obligava a recórrer a l'intercanvi de productes -formatge, llana, bestiar en viu o carn salada-, i, quan això no era suficient, al pagament ajornat, la qual cosa obligava a quantioses despeses financeres en benefici dels mercaders italians.

Finalment, el que subscriu aquesta ressenya presentà la comunicació «*El reino de Nápoles visto por un menorquí del 1700*» explicitant la visió que ens dona el noble i magnífic senyor D. Bernat Josep Olives de Nadal Marí i Despujol de les terres napolitanes. Es tracta d'una petita part de la des-

cripció del seu viatge per tota Europa, que durà dos anys, concretament la que va del 21 de maig de 1700 al 6 de juny del mateix any. D. Bernat Josep, partint de Roma i tornant a ella a la fi del periple, ens descriu ciutats com Terrachina, Fundi, Itri, Gaeta, Minturne, Capua, Nàpols, Sant German, Monte Casino, Aquino, Froselone o Florentina, amb els seus monuments, inscripcions, llegendes, esglésies, etc. No deixa de donar la seva opinió sobre les viles que visita, les posades en què reposa forces, els camins pels quals transita, la importància dels senyors que dominen els territoris, la magnificència dels seus palaus o castells, etc., elements explicats minuciosament, cosa molt valuosa donat que molts d'ells han desaparegut a causa de les múltiples guerres que han assolat aquelles contrades.

El mateix nombre de comunicacions d'autors menorquins, tres, foren presentades a les IX Jornades d'Estudis Històrics Locals celebrades a la Ciutat de Mallorca els dies 21, 22 i 23 de novembre de 1990, organitzades per l'Institut d'Estudis Baleàrics.

Miquel Àngel Casasnovas Camps presentà «El control de producció i comercialització del sector tèxtil menorquí a finals del segle XVI». Afirmar l'autor que el sector tèxtil era, dins l'artesanat menorquí, el que tenia un major pes específic pel gran nombre de famílies que en depenien. No era estrany, doncs, que els gremis de paraires i teixidors tenguessin certa influència sobre la vida lllenca (els seus sobreposats eren registrats a la nòmina d'oficials de la Universitat i gaudien d'un sou de 2 lliures de la Clavaria de General). La commoció del 1558 destruï bona part del sistema productiu i va desfer els gremis, essent morts o captivats la major part dels seus membres. Així, la segona meitat del segle és una etapa de reconstrucció: es fomentà el repoblament, concedint privilegis de franquesa i guiatges (trobam entre els beneficiaris molts paraires i teixidors). La documentació, escassa, permet veure la problemàtica dels gremis en aquesta etapa:

1.- Precarietat en l'aprovisionament de matèries primeres -la llana- que els gremis pretenen controlar canviant el sistema de comercialització.

2.- Control de la qualitat de la producció, evitant els fraus.

3.- Intent de limitar les importacions, controlant la qualitat dels draps importats. Hi ha també una gran preocupació per impedir el contraban de draps.

Menorca era autosuficient quant a la producció de teixits comuns, mentre que havia d'importar les teles fines. Malgrat això, el contraban, especialment el francès, fela que s'introduïssin draps a més

baix preu, amb el consegüent dany a la producció lllenca.

Andreu Murillo i Tudurí presentà a aquestes jornades la comunicació «Notícia de la menestralia menorquina». En ella estudia:

- Les condicions geohistòriques de Menorca en la consideració de la seva estructuració social.

- La producció ramadera de Menorca com a causa d'una de les principals dedicacions artesanals.

- Les lluites socials de la menestralia per al seu reconeixement sociopolític al segle XIV.

- L'activitat dels menestrals a Menorca: un fenomen a cavall de la producció artesana i de l'explotació de la terra.

- Activitat econòmica i ubicació estamental en l'administració municipal i en els conflictes de classe.

L'autor d'aquest article presentà una aportació sobre «Els gremis de Menorca al segle XVI: aspectes religiosos i assistencials». Eminentment religiosos els temps en què existiren els gremis, no és estrany que la religió fos una de les principals preocupacions dels seus components i, al mateix temps, un dels seus aglutinants. Prova d'això és que, en els seus estatuts, s'anomenassin més freqüentment confraries que gremis. L'objectiu d'aquesta comunicació era analitzar les advocacions baix les quals es col·locaren aquestes confraries, les seves seves, els cultes dedicats als seus titulars, les manifestacions religioses en què participaven els gremis etc. Així mateix, examinem la influència que tenia l'aspecte religiós en camps com el descans laboral durant les celebracions gremials, la regulació de la moral dels associats, la prohibició de l'exercici de la professió a persones fora de la «normalitat» religiosa (jueus, musulmans, bords, esclaus o fills d'esclaus) etc.

En l'aspecte assistencial, estudiem les ajudes gremials en cas de malaltia o mort, les honres fúnebres i sufragis dedicats als agremiats, obligacions dels confreres en aquests casos, etc. Tots aquests aspectes han estat analitzats emprant els estatuts que hem localitzat a l'Arxiu Històric Municipal de Ciutadella dels següents gremis: ferrers i cellers; fusters, picapedrers i traginers; sabaters; blanquers i assonadors; hortolans; llauradors, tots de Ciutadella i paraires i teixidors d'Alaior.

En resum, aquestes foren les aportacions menorquines a les esmentades jornades sobre «La manufactura urbana i els menestrals (s. XIII-XVI)».